

Література

1. Чудний О. Законодавчі засади державної цінової політики та проблемні питання її реалізації в Україні / О. Чудний // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2005. – № 10. – С. 48-52.
2. Гош О. Об'єктивні засади ціноутворення в постсоціалістичній Україні / О. Гош // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2001. – № 1. – С. 52-57.
3. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р., № 880-р. [Електронний ресурс]. – Доступний за <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=880-2007-%F0&p=1248258028302983>.
4. Кульчицький Б.В. Економічні системи суспільства: теорія, методологія, типологізація : монографія / Б.В. Кульчицький. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 352 с.
5. Князев Ю. Эволюция экономической теории: от рыночного либерализма к социальному регулированию / Ю. Князев // Общество и экономика. – 2008. – № 3-4. – С. 19-44.
6. Бузгалин А. Рыночноцентрическая" экономическая теория устарела / А. Бузгалин, А. Колганов // Вопросы экономики. – 2004. – № 3. – С. 36-49.
7. Худокормов А. Современная экономическая теория Запада (обзор основных тенденций) / А. Худокормов // Вопросы экономики. – 2008. – № 6. – С. 20-43.

Врублевская Е.В. Ценовая политика в сфере лесопользования и изменение роли государства

Проанализирована связь между ценовой политикой и другими направлениями государственной политики. Определены детерминанты ценовой политики в сфере лесопользования, исследовано влияние доминирующей идеологии и экономических школ на регулятивную роль государства.

Ключевые слова: ценовая политика, экономическая политика, лесопользование, государственное регулирование.

Vrublevska O.V. Price policy in forest usage and change of the role of state

Links between price policy and other public policy directions are analyzed. Determinants of the price policy in forestry are examined; the impact of mainstream ideology and economic thought on state regulation is analyzed.

Keywords: price policy, economic policy, forest usage, state regulation.

УДК 630*9(332.3)

Аснір. У.П. Бабкевич¹ – НЛТУ України, м. Львів

ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ПОГЛИНАННЯ ЛІСОВИМИ ЕКОСИСТЕМАМИ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ

Висвітлено важливість лісових екосистем у боротьбі з глобальними змінами клімату. Розглянуто основні принципи економічного стимулювання економічної діяльності, спрямованої на покращення поглинання парникових газів лісовими екосистемами.

Ключові слова: принципи, лісові екосистеми, поглинання парникових газів, економічне стимулювання.

З огляду на стрімкі темпи розвитку та збільшення чисельності населення на Землі, різко погіршився екологічний стан довкілля. Це призвело до дисбалансу багатьох екологічних систем, деякі з яких вже ніколи не повернуться в початкову точку рівноваги. Ця проблема посилюється ще більше,

якщо розглядати якість довкілля як суспільну спадщину людства. Оскільки Природа не визнає кордонів, то ведення господарства на території певної держави повинно бути невиснажливим і таким, що не завдає шкоди сусіднім територіям.

Значення лісів як одного з ресурсів світової спадщини людства ще більше посилюється в умовах зростання глобальних екологічних загроз, пов'язаних з викидами в довкілля парникових газів. Зростає глобальне суспільне екологічне, економічне і соціальне значення лісових екосистем як поглиначів парникових газів і лісового господарства як галузі національної економіки, що впливає на процеси поглинання і викиди парникових газів лісовими екосистемами. З огляду на загострення глобальних екологічних загроз буде зростати суспільна вартість екологічних послуг щодо поглинання лісовими екосистемами парникових газів. Це зростання буде пов'язане з об'єктивною необхідністю зменшення викидів парникових газів у довкілля до 2050 р. на 50 відсотків та зростанням обсягів суспільної праці, що буде спрямована на скорочення викидів парникових газів промисловими підприємствами, транспортом та іншими забруднювачами повітря [3-4].

Обговорення проблем довкілля світовою спільнотою в рамках Кіотського протоколу (1997), зокрема на самітах у Копенгагені (2009) і Канкуні (2010), свідчить про об'єктивну необхідність стимулювання економічної діяльності в лісовому господарстві, спрямованої на покращення поглинання парникових газів лісовими екосистемами. Це стимулювання рекомендується здійснювати на основі таких принципів:

- активної участі лісового і сільського господарства України в кіотському процесі, спрямованому на подолання глобальних екологічних загроз;
- функціонування національного кадастру парникових газів у лісовому і сільському господарстві;
- функціонування державних стандартів на стан лісових екосистем з урахуванням їх спроможності поглинати парникові гази;
- запровадження національної системи екологічної сертифікації лісових екосистем і менеджменту в лісовому господарстві з урахуванням їх спроможності поглинати парникові гази;
- участі лісового і сільського господарства в національній і міжнародній системах торгівлі квотами на викиди парникових газів;
- створення національного "Зеленого фонду" для фінансування, відтворення і охорони лісів "Кіото";
- платності екологічних і соціальних послуг лісових екосистем;
- відшкодування екологічної шкоди, що завдана фізичними і юридичними особами лісовим екосистемам і призвела до погіршення поглинання ними парникових газів;
- обов'язкового збереження та захисту лісів як ресурсу спільної спадщини людства.

Принцип активної участі лісового і сільського господарства України в кіотському процесі, спрямованому на подолання глобальних екологічних загроз, витікає із суті Кіотського протоколу (1997) і перемовин, що відбулися на самітах у Копенгагені (2009) і Канкуні (2010) з метою оновлення кіотських домовленостей після 2012 р. та залучення сільського та лісового господарства до кіотського процесу [2-4]. Доцільність залучення сільського

¹ Наук. керівник: проф. І.М. Синякевич, д-р екон. наук

та лісового господарства до загальних зусиль світової спільноти, спрямованих на оздоровлення клімату, підтверджується багаточисельними науковими працями і міжнародною групою експертів ООН з проблем регулювання клімату на Землі.

Принцип функціонування національного кадастру парникових газів у лісовому і сільському господарстві витікає із суті "Керівних настанов з ефективної практики землекористування, змін в землекористуванні і лісовому господарстві" (вперше були представлені широкому колу читачів у 2003 р., версія 2006 р. представлена в інтернеті [5]). Втілення цього принципу у сферу екологічної і лісової політики сприятиме нагромадженню об'єктивної інформації про викиди і поглинання парникових газів у сільському і лісовому господарстві, сприятиме удосконаленню ціноутворення на екологічні і соціальні послуги лісових екосистем. Керівні принципи національних інвентаризацій парникових газів у сільському господарстві, землекористуванні і лісовому господарстві Міжурядової групи експертів щодо змін клімату (2006) передбачають ведення кадастрів викидів і поглинання CO₂ з урахуванням таких змін, що відбуваються в лісових екосистемах: "запасів лісової та іншої деревної біомаси; перевлаштування лісових земель і пасовиськ; виведення із використання земель, якими управляють; викидів і поглинання CO₂ ґрунтами".

Принцип функціонування державних стандартів на стан лісових екосистем з урахуванням їх спроможності поглинати парникові гази передбачає встановлення національних вимог до стану лісів з врахуванням їх спроможності поглинати парникові гази, а також додаткових вимог до лісового менеджменту з метою посилення поглинальної спроможності лісових насаджень (щодо поглинання парникових газів). Враховуючи динамічне зростання вартості екологічних і соціальних послуг лісових екосистем, можна очікувати на те, що в майбутньому зростатиме кількість країн, які вводитимуть заборону на суцільні рубання лісу та оголення лісових земель, будуть посилювати заходи з охорони лісів від самовільних рубань, пожеж, хвороб та пошкодження шкідниками.

Принцип запровадження національної системи екологічної сертифікації лісових екосистем і менеджменту в лісовому господарстві з урахуванням їх спроможності поглинати парникові гази спрямований на посилення стимулятивної функції цього важливого інструменту лісової політики. Цей принцип сприятиме підвищенню ефективності не лише лісової, але й екологічної політики, оскільки він спрямований на подолання глобальних екологічних загроз і зміцнення екологічної безпеки. Ліси, що створюються із врахуванням вимог цього принципу, будуть характеризувати високу якість продукції лісовирощування, а також екологічних послуг лісових екосистем. Запровадження національної системи екологічної сертифікації лісів дасть змогу національному лісовому господарству вийти на новий рівень розвитку та зробити його продукцію більш конкурентоспроможною на міжнародних ринках.

Принцип участі лісового і сільського господарства в національній і міжнародній системах торгівлі квотами на викиди парникових газів витікає із практики міжнародної торгівлі квотами на викиди парникових газів, яка здійснюється в рамках кіотських домовленостей до 2012 р., а також із

прогнозованої участі сільського і лісового господарства в кіотському процесі після 2012 р. Якщо світова спільнота не зможе дати нового імпульсу Кіотському протоколу після 2012 р., то Україні варто залучити лісове господарство до участі в торгівлі квотами на викиди парникових газів у рамках регіональних проектів (таку ідею підтримує Німеччина).

Принцип створення національного "Зеленого фонду" для фінансування, відтворення і охорони лісів "Кіото" витікає із Копенгагенських (2009) і Канкунських (2010) самітів, у межах яких світова спільнота дійшла згоди щодо створення промислово розвиненими країнами "Зеленого фонду". За рахунок коштів "Зеленого фонду" будуть здійснюватися заходи, спрямовані на зменшення викидів парникових газів у довкілля та збільшення поглинання їх екосистемами. Збільшення поглинання парникових газів можна домогтися за рахунок створення лісів "Кіото". Принципова відмінність лісів "Кіото" від інших лісів полягає в тому, що їх будуть створювати на землях, на яких понад 50 років не росли лісові насадження.

Принцип платності екологічних і соціальних послуг лісових екосистем походить з принципів цінової політики, а також з принципів лісової та екологічної політики [6-7]. Використання цього принципу дасть змогу визначити відповідальних і зацікавлених осіб, що сприятиме покращенню стану лісових екосистем та кращому поглинанню ними парникових газів.

Принцип відшкодування екологічної шкоди, що завдана фізичними і юридичними особами лісовим екосистемам і призвела до погіршення поглинання ними парникових газів витікає із суті принципів екологічної політики, теоретичне обґрунтування яких дано у низці наукових праць [6-7]. Кошти, які будуть відшкодовані за заподіяну шкоду лісам, повинні бути скеровані на відновлення та охорону лісових екосистем з метою посилення їх здатності поглинати парникові гази.

Принцип обов'язкового збереження та захисту лісів як ресурсу спільної спадщини людства витікає із принципів спільної спадщини людства, описаних в Екологічній Конституції Землі [1, с. 164]. За втрати в лісових екосистемах, які відбулися з вини лісовласників та призвели до погіршення виконання лісовими екосистемами своїх функцій, будуть накладатись штрафні санкції. Кошти від їх сплати будуть поповнювати запаси "Зеленого фонду".

Отже, врахування принципів економічного стимулювання економічної діяльності щодо покращення поглинання парникових газів лісовими екосистемами та посилення контролю щодо максимального збереження і покращення якості лісових масивів дасть змогу ефективніше використовувати екологічні, економічні та соціальні функції лісів.

Література

1. Туниця Ю.Ю. Екологічна Конституція Землі. Ідея. Концепція. Проблеми / Ю.Ю. Туниця; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Укр. держ. лісотехн. ун-т, Міжнар. ін-т-асоц. регіон. екол. пробл. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ, 2002. – Ч. 1. – 297 с.
2. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.climate.org.ua>
3. Результати 15-ої Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату та критичний аналіз участі в ній офіційної делегації від України. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.climategroup.org.ua/?page_id=299

4. Результаты 16-той Конференції сторін Рамкової Конвенції ООН зі зміни клімату в Канкуні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.pescu.org.ua/oglyad-kankunu/>.

5. Руководящие указания по эффективной практике для сектора ИЗЛХ. [Электронный ресурс]. – Доступний з <http://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/gpplulucf/gpplulucf/russian/ch3.pdf>

6. Сиякевич І.М. Лісова політика : підручник / І.М. Сиякевич. – Львів : Вид-во ІЗМН. – 2005. – 307 с.

7. Сиякевич І.М. Інструменти цінової політики в лісовому господарстві / І.М. Сиякевич // Деревообробник; Національний лісотехнічний університет України. – 3-16 березня 2009. – № 5(215). – С. 5.

Бабкевич У.П. Принципы экономического стимулирования экономической деятельности относительно улучшения поглощения лесными экосистемами парниковых газов

Раскрыта важность лесных экосистем в борьбе с глобальными изменениями климата. Рассмотрены основные принципы экономического стимулирования экономической деятельности, направленной на улучшение поглощения парниковых газов лесными экосистемами.

Ключевые слова: принципы, лесные экосистемы, поглощение парниковых газов, экономическое стимулирование.

Babkevych U.P. The economical stimulation principles of economical activity toward enforce greenhouse gas absorption by forest ecosystems

The importance of forest ecosystems in the fight with global climate change was shown. The main economical stimulation principles of economical activity toward enforce greenhouse gas absorption by forest ecosystems has been considered.

Keywords: principles, forest ecosystems, greenhouse gas absorption, economical stimulation.

УДК 330.1+332.1:504.064.2:001.18(477) Доц. М.І. Бублик, канд. фіз.-мат. наук – НУ "Львівська політехніка"

ЕКОЛОГІЧНІ ПЛАТЕЖІ У СКЛАДІ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Розглянуто сутність та особливості використання екологічних платежів як складових національної стратегії екологічної політики держави. Досліджено динаміку екологічних платежів, побудовано тренд їх розвитку і спрогнозовано їх рівень у майбутньому, а також визначено їх переваги й вади в системі екологічної політики держави.

Ключові слова: Екологічні платежі, екологічний податок, екологічна політика, стратегія економічного розвитку, аналіз, оцінка.

Загальна постановка проблеми. Стратегія економічного розвитку України як цілеспрямована сукупність політик щодо досягнення економічного розвитку суспільства у довгостроковому періоді, що втілюється у планах, програмах, проектах та намірах на всіх рівнях управління повинна, насамперед, вирішувати проблеми у важливих сферах життєдіяльності суспільства, серед яких екологічна політика. Економічний аналіз процесів та явищ, що відбуваються на всіх ієрархічних рівнях економіки України, свідчить про необхідність розроблення конкурентної державної стратегії розвитку національної економіки і відповідних важелів регулювання ринкової системи господарювання.

Критичний стан екології України, що швидше межує із поняттям надзвичайного, характеризується недопустимо високим рівнем використання основних життєзабезпечувальних природних ресурсів, граничним забрудненням екологічних систем, виснаження їх відновлювальних можливостей і стрімким погіршенням здоров'я населення, що створює серйозну загрозу національній безпеці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження основ конкурентної державної політики зробили видатні науковці Ю.М. Бажал, Борисенко З.М. [1], Бураковський І.В., Воротін В.С., Вовк В. [2], Гаврилишин Б. [2], Геєць В.М., Дахно І.І., Завада О.Л., Кузьмін О.Є., Мамутов В.К., Мочерний С.В., Нестеренко О.П., Осауленко О.Г., Пирожков С.І., Семенова Л.Н., Філіпенко А.С., Філок Г.М., Черняк В.К., та ін., а над формуванням ефективної природоохоронної державної політики працювали визначні вчені Амоша О. [3], Балацький О.Ф., Вишневський В.І. [3], Жаліло Я. А. [5], Кириєнко О.І. [4], Мельник Л.Г., Хвесик Ю.М., Хлобистов Є.В. [6] та інші.

Загрозливий стан техногенно-екологічної ситуації в основних гірничо-видобувних та промислово навантажених регіонах України перешкоджає розвитку національної економіки, тому значної актуальності набуває формування ефективної екологічної політики та розроблення конкурентної стратегії у довгостроковому періоді. Невирішеною залишається проблема структурних змін у виробництві, які б забезпечили прискорений розвиток промисловості на основі ресурсо-, енергоощадних та маловідходних технологій, а також використання техногенних родовищ та техногенних ресурсів у межах четвертого та п'ятого технологічних укладів. Актуальним є розгляд інструментів екологічної політики, серед яких ефективними важелями державного регулювання економічного розвитку є екологічні платежі.

Формулювання мети. Мета дослідження полягає у вивченні динаміки екологічних платежів, побудови тренду їх розвитку і прогнозу в майбутньому та аналізі їх переваг і вад у системі екологічної політики держави.

Виклад основного матеріалу. Цілі економічного розвитку національної економіки сьогодні охоплюють комплекс усіх сфер її розвитку (економічної, соціальної, екологічної), де сфера екологічної політики потребує найбільшої уваги. Конкурентоспроможність національної продукції на світових ринках визначається її ресурсомісткістю (сировинністю), що фактично свідчить про продаж не кінцевої продукції, а природних ресурсів, права на володіння якими належать майбутнім поколінням. Результати такої безвідповідальної господарської діяльності особливо вражають у Львівській (м. Стебник), Івано-Франківській (м. Калуш, м. Солотвино), Дніпропетровській (м. Запоріжжя, м. Кривий Ріг, м. Марганець, м. Нікополь, м. Дніпродзержинськ тощо), Донецькій (м. Донецьк, м. Макіївка, м. Маріуполь) та Луганській (м. Лисичанськ, м. Антрацит, м. Алчевськ) областях, де неконтрольовані гідрогеологічні процеси на рудниках (соле-, рудо-, вугіллевидобувних) у будь-який момент генерують екологічні катастрофи транскордонних масштабів.

Враховуючи оцінку регіональних техногенно-екологічних загроз національній безпеці України, проведено в роботі [8, с. 10-11], бачимо, що в Україні в атмосферне повітря щорічно викидається понад 6 млн т шкідливих ре-